

בארות המים

סוכה

ג' ע"ב

שקיל, אך בית שיש לו שני פתחים לא שקיל אלא כבית אחד, והאחרו' תמהו דבב"ב (ס א) תנן אחד לא יעשנו שנים כו' סבר רמי בר חמא למימר בר ארבעי לא ליסוייה תרי בני תרתי תרתי דקא שקיל תמני בחצר, הרי דבב' פתחים נוטל תמניא, והשפת אמת כתב דיש לדחוק דיש לחוש דשמא יחלק לו הבית לשנים וירויח בחצר, ויש שתי' דכל דצרי הריטב"א היינו לרצ הונא דכל החצר לפי פתחיה מתחלקת דעליה קאי, אך לרצ חסדא מודה הריטב"א דנוטל לפי כל פתח, כיון דהוי לזורך תשמיש הפתח, אך ברש"י (ב"ב יא א) מצואר דאף לרצ הונא נוטל לפי הפתחים ואף בשני פתחים בבית אחד, וז"ל היתה לו חצר ובה שני בתים ואחד מהן פתוחין לו שני פתחים לחצר ולבית השני אין פתוח לחצר אלא פתח אחד כו' זה שיש לו שני פתחים נוטל שני חלקים בחצר ואחיו נוטל חלק אחד עכ"ל, וכ"נ ביד רמה שם [וביאר טעמא דכולה חצר תשמישתיה דפתחים היא וזכותא דידה בטר פתחים אזלא] ויעוין ברש"ב"א ובריטב"א שם.

חצר לפי פתחיה מתחלקת - נחלקו הראשונים במאי מיירי, רש"י בסוגין פי' באחין השותפין שחילקו הצתים ביניהם, אך בב"ב (שס) פירש רש"י דמיירי בחולק נכסיו על פיו ונתן האחד לראובן בנו והשני לשמעון וחצר לא חילק וצאו לחלוק החצר וביארו הראשונים דדוקא בכה"ג אך באחין שחלקו חולקין החצר בשוה וכ"כ הריטב"א בסוגין, וכ"כ הרא"ש (ב"ב שס ס"י לח) בשם הרי"ב"א בשם הגאונים.

וכתב הרא"ש שם דהיינו דוקא לרצ הונא דכל החצר מתחלקת לפי פתחיה, אך לרצ חסדא, כל היכא דחלקו בשומא (דמסתמא אין הצתים שוין והוצרכו לשום כל בית ולהעלות ההפרש בדמים) מסתמא אף חצר שלפני הפתחים נכללה בשומא וחולקין לפי פתחים, וכ"נ מלשון הריטב"א בסוגין יעו"ש.

והרמב"ם (פ"ב משכנים ה"א) הביא האי דינא וז"ל חצרות הכפרים שכל אחד ואחד בזונה לו בית ונמצאת החצר שצין שני הצתים משותפת לכל בני הצתים, הרי יש לכל פתח ופתח ארבע אמות לפניו צרוחצ כל הפתח כו' עכ"ל, ותמה ר' שמואל ז"ל (ב"ב שס) דהיאך זכו כלל בחצר [ובשיטת הר"י מיגש (חי' ב"ב שם והו' גס ברמב"ן ורשב"א שם) דפירש דמיירי ללאחר

תד"ה ואין עושין, אי כשיש יותר מקמ"א ושליש בין ב' עיירות דהוא שיעור שני קרפיות שעכשיו מצטרף בית זה לצרפן כו' ואי לית ביה ד"א לא חשיב והוי כמאן דליתא ואין העיירות מתחברות בין לרוב הונא בין לחייא בר רב כו' - נראה לכאן מלשון תוס' דלחייא בר רב מהני בית לצרפן אף אליבא דרצנן, והמהרש"א כתב דל"ד הוא דלחייא בר רב אליבא דרצנן דלא יהצינן אלא קרפף אחד, לא מהני בית לצרפן, והאחרו' דחו דכה"ג הוי כג' עיירות, דהך בית נמי חשיב כעיר וכדהוכיחו תוס' צסו"ד דלחייא בר רב ע"כ דאף לבית יחידי יהצינן קרפף.

דאפי' כבורגנין לא משוינן ליה מ"ט בורגנין חזי למילתיהו האי לא חזי למילתיה - מסקנת הריטב"א דבורגנין חזו למילתיהו אף בפחות מד' אמות, וכ"כ הרא"ה (נל' אפשר) וכתבו האחרו' דלפ"ז יש לומר דהוא הדין לענין מזוזה כל דחזי למילתיה חייב במזוזה אף בפחות מד' אמות [אך כתב הריטב"א דיש שפירשו צבורגנין של ד' אמות דאע"ג דעצדי מעצים עראי כיון דחזו למילתיהו עושין אותן עיבור משא"כ בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות שאע"פ שהוא של אבנים לא חזי למילתיה ואין עושין אותן עיבור].

טעמא דלית ביה ארבע אמות הא אית ביה ארבע אמות חולקין והתנן אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה - הריטב"א ביאר דקי"ל לגמ' דחצר ובית שוין לזה, ואף בבית סג' ד' אמות על ד' אמות, וכן מצואר בריטב"א (ב"ב ז) וכ"ד הרמב"ן שם והרי"ב"ם (במרדכי שם ס"י תקסט) וכ"נ מדברי הר"ן שם ועוד, אך בתוס' (ב"ב שס) מצואר דבבית בעינן ח' על ו' אמות (ויעו"ש במהרש"א ובמהר"ם) ודעת ר"י במרדכי (שם) דהיינו ו' על ד' אמות (והרש"ש שם נקט דאף תוס' מודים לזה אליבא דהלכתא) ויעוין ברש"ש בסוגין בישוב דברי הגמ' הכא.

חצר לפי פתחיה מתחלקת - כתבו הריטב"א והרא"ה דלאו דוקא לפי פתחיה, אלא לפי הצתים הפתוחים לחצר, ולאפוקי שני בתים זה לפניו מזה ואין הפנימי פתוח לחצר דלא

ובן מצואר בדברי הריטב"א בסוגין וז"ל בחצרות הכפרים שכל אחד בנה ביתו בקרקע עולם וזכה מן ההפקר, וכמה שהחזיק בבית זכה בחצר שלפניה לתשמיש הבית דסדנא דארעא חד הוא וכשדה אחת שקונה כולה בחזקת מקנתה, ורצ הונא סבר שנוטל כל אחד כפי הבתים שיש לו שכבר זכה בחזקתו תחלה, ורצ חסדא סבר שלא זכה אלא בתשמיש הצריך לכל בית ובית בחצר והשאר משותף בשוה ביניהם עכ"ל.

שצנו הבתים הקיפו החצר בגדר, ביאר שם דקנו בחזקה כדין גדר (ויעו"ש דתמה מד' הרמב"ן ז"צ נג א דשנים שגדרו זה מחצה וזה מחצה תרויהו לא קנו ויעו"ש מש"כ) אך בדברי הרמב"ם לא נזכר דהקיפו החצר] וביאר ר' שמואל ז"ל שם דבניית הבית היא חזקה על הקרקע שהבית עומד עליה כיון דהיא משמשת לבית, וכשם דחשיבא חזקה על מקום הבית ה"נ היא חזקה גם על ד"א שלפני הפתח כיון דאינהו נמי משמשי לבית יעו"ש בכ"ד.